

敦煌本吐蕃歷史文書

ཏུན་ཏྲང་ནས་ཐོན་པའི་ཕོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ།

*

ཕོད་མིང་དབང་རྒྱལ་དང་བསོད་ནམས་སྟིད་ཀྱིས་བསྐྱར་པ།

དཔེ་སྤྲིག་འགན་འཁུར་པ། མགོན་པོ་རྒྱལ་མཆན།

མི་རིགས་དཔེ་སྤྲིན་ཁང་གིས་བསྐྱར་པ།

1980 ལོའི་ཟླ་ 10 པར་པར་གཞི་ 1 པོ་བསྐྱགས་པ།

1980 ལོའི་ཟླ་ 10 པར་པེ་ཅིན་ལ་པར་ཐངས་ 1 པོ་བརྒྱུ་པ།

དྲིབ་སྒྲུས་ལེགས་དྲིབ་རེར་སྟོར་ 1 ཟུར་ 1 ཟུར་ 4

དྲིབ་དཔྱད་ས་མ་དྲིབ་རེར་སྟོར་ཟུར་ 6 ཟུར་ 7

敦煌本吐蕃历史文书

(藏文)

王尧 陈踐 译注
责任编辑 工布吉村

民族出版社出版 新华书店发行
民族印刷厂印刷

开本：850×1168 毫米 1/32 印张：8 3/4
1980年10月第1版
1980年10月北京第1次印刷

精装本：1—500册 定价：1.14 元
平装本：1—2,500册 定价：0.67 元
书号：M 9049(3)2

མི་པོ་ཏེ་ལའི་ནང་བཞུངས་པའི་པོ་
མུ་མུང་བཙན་མུ་པའི་པོ་པོ་

མི་པོ་ཏེ་ལའི་ནང་བཞུངས་པའི་
མུ་མུང་པོ་ཏེ་པོ་པོ་

དཀར་ཆག

འགོ་བརྗོད།	1
ཀྱ་ཡིག་གི་འགོ་བརྗོད།	5
ཐོད་ཡིག་གཞུང་དངོས།	15
དོན་ཆེན་གནད་བསྟུས་ཀྱི་འོ་ཆོགས།	15
བཅན་པོ་རིམ་བུར་གི་འོ་ཆོགས།	42
ཀྱལ་ཐུན་དང་ཀྱལ་རབས་རིམ་བུར་གི་མིང་།	95
ཀྱ་ཡིག་བསྟུར་ཡིག	101
མཆན་འགྲེལ།	165
མིང་དང་ཆོག་གི་འགྲེལ་བ།	165
བྱ་དངོས་ཀྱི་འབྲུང་གཞིར་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་བ།	202
རྒྱུ་བཤེལ།	247
ས་མིང་གི་དཀར་ཆག	247
མི་མིང་གི་དཀར་ཆག	259
ཐོད་ཀྱི་རྩ་ལུ་དང་དེ་དག་གི་ས་ཁོངས།	268
ཐོད་ཀྱི་སྤྱང་རྩེ་རྒྱག་ཅ།	270
ཐོད་ཀྱི་ཀྱལ་རབས་བརྒྱུད་འཛིན་རིུ་ཡིག	273
ཐོད་ཀྱི་བཅན་པོ་རིམ་བུར་གི་རིུ་ཡིག	275

འགོ་བརྗོད།

རང་ཁྱུ་ལ་དུ་ན་ཉིང་གི་ས་གནས་ནས་ཐོན་པའི་གནའ་རབས་པོད་ཡིག་གི་
ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཏེ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པའི་ནང་ནས་ཁག་གཅིག་ང་ཚོས་ཞིབ་འཇུག་
བྱས་པ་བརྒྱད་གསུམ་གསལ་ཚུང་ཚར་འདི་འདྲ་ཞིག་བུང་བ་སྟེ། (1) ཡིག་ཆ་
འདི་ནམས་ལོ་ཆིག་སྟོང་ལྟ་ག་ཅུ་མ་གོང་པོད་ཀྱི་བཅན་པོའི་དུས་སྐབས་དེ་རང་ལ་
པོད་མི་རང་གིས་བྲིས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། བྱི་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཚུལ་འབྲི་བྱེད་
མཁན་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་རིག་སྟོབས་ལ་བརྟེན་ནས་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་
ཚོད་དཔག་དང་བཅས་བཟོ་བྱས་པའི་བསྐྱེད་བསྐྱད་ཐུག་བྱ་ཅུ་མ་ཡང་མ་ཞུགས་པ་
པར་ལོ་སྟོང་ཐུག་ལྟ་ག་ཅུ་མ་རིང་བྲག་རྩོད་དང་བྱེ་མའི་འོག་དུ་ལུས་པའི་ཡིག་རྩིང་
ལ་སྟག་ཡིན་པ། (2) སྤྱིར་བཏང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་རིགས་ལྟ་བུའི་ཆིག་རིང་པོ་
མེད་ཅུང་། གནད་དོན་གལ་ཆེ་བ་ནམས་ཆིག་ཉུང་བའི་ཐོག་ནས་གསལ་བཤད་
བྱས་པ་དང་། གཞི་འཛིན་ས་བརྟན་པོ་ཡོད་པས་ལྟ་མེད་གསེར་གྱི་ཐིགས་པ་
ལྟ་བུ་ཡིན་པ། (3) དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་པའི་མགོ་ནས་ད་བར་པོད་ཀྱི་ལོ་
རྒྱུས་སྐོང་འཁུལ་པ་ཚོས་ཚུལ་འབྲི་གནང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆའི་ནང་གསལ་བ་
དང་མ་གསལ་བའི་གནད་དོན་མང་པོ་ཞིག་ཡིག་ཆ་འདི་དག་གི་ཐོག་ནས་སྐར་
ལས་ལྟ་ག་པར་ར་སྟོད་བྱེད་བྱུང་བ། (4) བྱང་ཁྱུ་ལ་རབས་ཀྱི་སྐབས་སུ་རྒྱ་
ལོ་རྒྱུས་མཁས་པ་ཚོས་དུས་སྐབས་དེ་རང་ལ་བྲིས་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་
གསལ་བའི་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་པན་ཚུན་ལྟ་བུ་སྤྱད་བྱས་ཚུག་པ་མ་ཟད། གནད་

རྟོན་མང་པོ་ཞིག་གཅིག་ལ་བལྟས་ཆེ་ཅིག་གོས་གསལ་དུ་འགྲོ་བའི་ངོ་མཆར་...
 ཆེན་པོ་སྐྱེད་ཐུབ་པ། (5) ཡིག་ཆ་འདི་དག་གི་ནང་ལྷོ་ཆིག་སྤྲོད་ལྟག་ཅམ་
 ཞོང་གི་ཐོད་ཀྱི་སྤྱི་ཆོགས་ལམ་ལུགས་དང་། སྤྱིད་འཛིན། བྱིམས་ལུགས།
 དམག་དོན། དཔལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་། དེ་བཞིན་ཀྱང་ཐོད་མི་
 རིགས་དང་། མི་རིགས་གཞན་དག་བཅས་པར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཤོགས་གལ་ཆེན་ལོ་
 རྒྱས་ཀྱི་གནད་དོན་མང་པོ་ཞིག་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུར་མཁོ་བའི་དཔང་རྟགས་ཡོད་
 པར་བརྟེན། ཡིག་འབྲུ་གཅིག་བཟླག་ཀྱང་ཏ་ཅང་ཡངས་སེམས་བྱེད་དགོས་པའི་
 རིན་ཐང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ། (6) ཐོད་ཡིག་ཐོག་མར་གསལ་དུ་བྱུང་བ་ནས་
 བཟུང་དུ་བར་ལོ་ངོ་ཆིག་སྤྲོད་ལྟག་ཅམ་ཕྱིན་ཐིན་རུང་ང་ཆོས་ཡིག་ཆ་འདི་དག་
 བལྟས་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱད་ཅུ་ལྟག་ཅམ་སྟོག་ཐུབ་པ་མ་
 ཟད། ཆོད་དཔག་བྱས་པ་ཅམ་མ་ཡིན་པར་གོ་བ་གསལ་པོ་ལྟན་ཐུབ་པ་འདིའི་
 ཐོག་ནས་ཐོད་ཡིག་འདི་སྐྱོར་ཕྱི་ཡི་གེ་ཡིན་པ་དང་ས་གནས་སོ་སོའི་ལུལ་སྐད་...
 ལུད་གཞི་ཅན་ཐོག་གཅིག་རྒྱུར་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ་པ།
 (7) ཡིག་ཆ་འདི་དག་གི་བརྒྱ་ཆ་བཅུ་ཅམ་ནི་ཐེངས་བཅུ་ཡུག་ཁ་ཤས་བལྟས་...
 ཀྱང་དུང་ཆོད་དཔག་བྱས་པ་ཅམ་ལས་གདེང་ཆོད་ཡོད་པའི་གོ་བ་ལྟན་ཐུབ་ཀྱི་
 མེད་པ་དང་། འགའ་ཞིག་ནི་ཆོད་དཔག་ཅམ་ཡང་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ། དེའི་
 ཐོག་ནས་སྐབས་དེའི་ཐོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་། དེང་སྐབས་ཀྱི་ཐོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
 པར་ལ་ཁྱད་པར་མི་ཉུང་བ་ཞིག་གནས་ཡོད་པ་དང་། ཁྱད་པར་དེ་འདྲ་འབྱུང་
 བའི་རྒྱ་མཆན་གང་ཡིན་སྟོར་ང་ཆོས་སྤྲུལ་ཡང་གོམ་གང་མདུན་སྟོན་གྱིས་ཞིབ་...
 འཇུག་བྱེད་དགོས་པའི་གལ་ཆེན་རང་བཞིན་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ་པ་བཅས་...
 ཡིན། དེར་བརྟེན་གནད་རབས་ཐོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། སྐད་ཡིག་ལ་ཞིབ་འཇུག་
 བརྟག་དཔྱད་གནང་མཁན་རྒྱ་ཆེན་མོ་མཐུན་ཆོར་གཟིགས་བདེའི་དཔྱད་གཞིའི་...

ཆེད་དུ། ང་ཚོས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་ཤོག་མའི་ཡིག་ཆ་ཁག་གཅིག་དང་རེས་པར་
 བསྐྱུན་བྱས་ཤོག་རྗེས་སུ་ད་དུང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུར་ལུས་པ་ན་མས་རིམ་བཞིན་
 ཞིབ་འཇུག་དང་པར་བསྐྱུན་བྱེད་ཅིས་ལ། རྒྱ་ཆའི་གཟིགས་པ་པོ་ན་མས་ཀྱིས་ང་
 ཚོའི་ནོར་འཁྲལ་གྱི་རིགས་ལ་སྦྱོན་བརྒྱན་དང་སྦྲད་གྱི་ལས་དོན་ཐད་རིན་ཐང་་་་
 བུལ་བའི་དགོངས་འཆར་ཐད་ཀྱང་ལ། དེ་མིན་ཡིག་ཤོག་གང་རུང་གིས་ལྟག་པོར་
 གནང་སྦྱང་ཡོད་པ་ཞུ་རྒྱ།

导 言

一

从1899年敦煌石室藏经洞的遗书被发现算起，到今年整整八十周年了。这八十年中，“敦煌遗书”成为我国文化史上一件大事，影响所及靡远不届。它给文化典笈、史学、考古、文学、艺术、语言、文字、民族、宗教乃至科学史等各个学科提供了丰富的、新颖的、可信的真实文献和实证资料，扩大和推进了这些学科的研究工作的展开。因而它使人们对于我国中古时期的经济、文化、社会、政治和中西交通都有了更深入的了解。于是海内外学者翕然相从，蔚成风气。“敦煌学”，这一崭新的学科便应运而生^①。

就我们国内而言，已故的向达、王重民、陈垣、刘复、周叔迦诸先生以及健在的姜亮夫、唐长孺、谢稚柳、常书鸿诸先生对于此学或则辑录遗篇，或则考证钩沉，探幽阐微，博证广引，至今为后学所景仰。尤其是1959年顷，值“敦煌遗书”问世六十周年之际，我国编辑出版了《敦煌遗书总目索引》，使人们对敦煌文献有了清晰的了解，可以“按目索卷”，登堂入室，为研究工作的推进提供了方便条件。^②

①1973年香港中文大学新亚研究所出版了一种叫做《敦煌学》的专门刊物，刊布研究敦煌文献的专著，在西方学术界里，“Tun-huangology”（敦煌学）一词已经在使用。

②《敦煌遗书总目索引》，1962年，商务印书馆编印。包括汉文及部分民族文字共两万二千五百卷的目录。其中有北京图书馆所藏八千卷，斯坦因劫走的七千卷，伯希和劫走的二千五百卷，散在各处的三千多卷。共四录、一索引、一附录“对于敦煌遗书的著录（汉文部分）大致无遗”。

二

我们知道，敦煌遗书中除大量的汉文文献外，还有若干民族文字，诸如波罗谜文、怯庐文、回纥文、西夏文和西藏文的卷帙。其中又以西藏文文献占比重最大，材料最多，内容极为丰富。

这批藏文文献都是吐蕃时期的遗物。

吐蕃时期是我国藏族历史上一段至为重要的时期。当时，奴隶制社会完全形成，吐蕃奴隶主军事部落联盟组成了一个相当强大的地方政权，在政治制度、经济设施、军事组织、生产机构和文化生活等各个方面都有了很大的进步，是藏族人民在共同缔造伟大祖国的进程中作出的重大贡献。研究这一段历史，对于维护祖国的统一，增进兄弟民族的团结，提高民族自尊心和自信心，都极有补益。

吐蕃时期遗留下来的文献大致包括三类：

一、金石铭刻：这一大类包括吐蕃王朝官方为会盟、纪功、述德、祭祀、颁赏、封赠的需要而树立的石碑（石柱），以及铸造的铜钟，上面均有古藏文刻辞。细目如下表：

名 称	内 容	时 代	现 况
唐蕃舅甥会盟碑	会 盟	（热巴巾）八二三年	存
达札路恭纪功碑	纪 功	七六四年	存
第穆萨摩崖石刻	颁 赏	赤德松赞七九八至八一五年	存
谐拉康碑甲	述 德	同上	存
谐拉康碑乙	述 德	八一二年	残

名 称	内 容	时 代	现 况
谐拉康刻石	祭 祀	赤德松赞七九八至八一五年	存
琼洁赤德松赞墓碑	述 德	热巴巾八一五至八三六年	残
噶迥寺建寺碑	封 赠	赤德松赞七九八至八一五年	残
桑鸢寺兴佛证盟碑	封赠、祭祀	赤德松赞七四二至七九七年	存
粗布寺江浦建寺碑	祭祀、证盟	热巴巾八一五至八三六年	存
昌珠寺钟	祭 祀	赤德松赞七九八至八一五年	毁
桑鸢寺钟	祭 祀	赤德松赞七四二至七九七年	存
叶尔巴寺钟	祭 祀	七七九年以后	毁

二、竹木简牍：绝大部分在新疆南部和东部出土，在甘肃省境内也有发现，藏语称之为“khram”。公元670年以后，吐蕃军旅长期驻扎南疆至河西走廊一线，进行屯戍。由于自然地貌的变迁，赆羌，且末直至于阏，有不少吐蕃古堡被流沙淹没。本世纪初，一批外国探险家就曾在南疆盗掘出若干吐蕃木牍。1959年、1973年新疆维吾尔自治区博物馆考古队在赆羌的米兰古堡进行科学发掘，发现一大批木牍。这些木牍上的藏文具有吐蕃时期的特征，引起国内外藏学界的广泛注意。^①

①关于简牍材料已见公布的有：

托马斯《关于新疆的藏文文献集》II, (F.W.Thomas, Tibetan Literary Texts and Documentants Concerning Chinese Turkestan II, 1951.) 文中有木牍三百余支的材料。

苏联《东方碑铭学》及伏斯契可夫：《藏文历史文献》中均有简牍材料公布；Я.С. 伏罗别夫——恰多夫斯基，曾连续发表三篇吐蕃木简考释，共六支，原件藏苏联列宁格勒东方研究所。《新疆出土文物》，文物出版社版，1975年，北京。该书第七〇页即吐蕃木牍样张。《文物》1960年八、九合刊，有发掘中获得藏文木牍二二五支的报导，并附有照片，文中所谓“古民族文字”云云，即藏文。

三、敦煌石室的藏文手卷。就是我们在上面提到的敦煌石室遗书的藏文部分。它于1907—1908年间被英国人斯坦因和法国人伯希和先后盗运国外，分别度藏于英法两国。在英国的部分，藏于伦敦印度事务部图书馆，后改归大英博物馆图书馆。第二次世界大战以前，比利时人威利布散(Vallée Poussin)在旅居英伦期间把它编成目录，这个目录直到1962年才得以出版。名为：

《印度事务部图书馆所藏敦煌古藏文写本目录。附：榎一雄：汉文目录》(Louis de la Vallée Poussin; Catalogue of The Tibetan-manuscripts from Tun-Huang in the India office Library, with an appendin on the Chinese Manuscripts by Kazuo Enoki)

在法国的那一部分，由拉鲁女士编成三本目录，分别在1939年、1950年、1961年出版。原件藏法国巴黎国家图书馆。目录名称是：《巴黎国家图书馆入藏伯希和搜集的敦煌藏文写本清册》，第一册，1—849号，第二册，850—1282号，第三册，1283—2216号。(M. Lalou: Inventaire des Manuscrits Tibétains de Touenhouang. Conservés à la Bibliothèque National Fonds peilliot Tibétain, Paris. I. 1939, II. 1950, III. 1961.) 英、法两处加在一起约有五千卷左右。

三

这里介绍的《敦煌本吐蕃历史文书》(或称为《吐蕃历史文书》)原是一个完整的卷子，被人为地分裂为两件。藏于巴黎图书馆的编号为P. 252。藏于伦敦印度事务部图书馆的编号为S 103。(19VIII. 1)合起来全长4.34米，(巴黎部分长0.70米，伦敦部分长3.64米)，宽0.258米。按其内容分为三个部分：

一、吐蕃大事纪年：起自狗年，即唐高宗永徽元年，庚戌，公元650年，终于猪年，即玄宗天宝六年，丁亥，公元747年。合